

uzak yerlerden gelerek kendisinden istifade etmiştir. Abkasî'yi bizzat göremeyen İbn Abdülber, ondan icâzet* yoluyla hadis rivayet etmiştir.

Cidde kadılığı yaptığı da rivayet edilen Abkasî, doksan üç yaşlarında Mekke'de vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Sem'ânî, *el-Ensâb*, VIII (nşr. Muhammed Avvâme), Dimaşk 1976 — Beyrut 1396/1976, s. 370; İbn Beşkuvâl, *eş-Sıla* (nşr. İzzet el-Attâr), Kahire 1966, I, 157; Zehebî, *A'lâmü'n-nübe-lâ*, XVII, 181-183; a.mlf., *el-İber* (nşr. Ebû Hâcîr Muhammed Saîd), Beyrut 1405/1985, II, 209; Fâsî, *el-İkâdü's-semânî* (nşr. Fuâd Seyyid), Kahire 1378-88/1958-69, III, 3-5; İbnü'l-İmâd, *Şezerâtü'z-zeheb*, Kahire 1350-51 — Beyrut, ts. (Dâru İhyâi't-türâsî'l-Arabî), III, 173.

M. YAŞAR KANDEMİR

ABS (Benî Abs)

(بنو عبيس)

Adnânîler'den Gatafan'ın büyük kollarından birini teşkil eden cengâverliğiyle meşhur bir kabile.

Kabileye adını veren Abs'in nesebi Adnân'a kadar uzanmaktadır. Kabile, Abs'in Kutay'a ve Varaka adlı iki oğlundan çeşitli kollara ayrılarak çoğalmıştır. Yurtları, Necd bölgesinin doğudan batıya uzanan en geniş vadisi olan Vâdirummân'ın merkezî kısmı idi. Birçok dağ ve tepelerle çevrili bu topraklarda yarı göçebe bir halde hayvancılıkla uğraşırlardı. Câhiliye devrinde doğuda Esed kabilesi, batıda Benî Kelb, Hubeyb suyu çevresinde de Benî Eşca' ile komşu idiler. 550 yılına doğru Abs kabilesi reisi Züheyr b. Cezîme'nin bütün Gatafan kabileleri ile Hevâzinliler'in reisi olarak kabul edilmesi, bu kabilenin itibarını arttırmıştı. Ancak onların bu üstünlüğü, Âmir b. Sa'saa kabilesinden Hâlid b. Ca'fer'in Züheyr'i öldürmesiyle sona erdi. Abs kabilesi, Câhiliye devrinde çeşitli kabilelerle yaptığı savaşlarla şöhret bulmuştu. İslâmiyet'in ortaya çıkışına kadar devam eden bu savaşların en önemlisi, Benî Abs ile kardeş kabile Zübyân arasında meydana gelmiştir. Yevmü Dâhis (يوم داحس) denilen bu savaş, bir at yarışında Zübyânlıların dürüst davranmalarını yüzünden çıkmış ve yıllarca devam etmiştir. Hemen hemen bütün Gatafan kabilelerinin kendilerine cephe almasından dolayı bu savaşların çoğunda mağlûp olan Benî Abs, çeşitli yerlere göç etmek zorunda kalmıştır.

Kabile mensuplarının Hz. Peygamber'le görüşmeleri ve İslâm dinini kabul etmeleri hakkında iki ayrı rivayet vardır. Bunların birincisinde, Abs kabilesinden dokuz kişilik bir heyetin Medine'ye geldiği, Hz. Peygamber'in kendilerine çok iyi davrandığı, onların da müslüman olup Medine'ye yerleştikleri ve ilk muhacirler arasında yer aldıkları haber verilmekte, ayrıca heyette bulunan dokuz sahâbînin de isimleri sayılmaktadır. İbn Sa'd'ın naklettiği bu haberde Abs heyetinin Medine'ye hangi tarihte geldiği belirtilmemiştir. Ancak onlardan "ilk muhacirler" şeklinde bahsedilmesi dikkate alınarak hicretin 3. veya 4. yılında Medine'ye geldikleri söylenebilir. Yine İbn Sa'd'ın naklettiği ikinci rivayette ise, yine tarih zikredilmeksizin, üç kişilik bir Abs heyetinin Medine'ye geldiği ve Hz. Peygamber'le konuşup bazı endişelerini dile getirdikleri ve Medine'ye hicret etmeyi düşündükleri anlatılmaktadır ki bu hadiseden onların Medine'ye geldiklerinde müslüman oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca Taberî de hicrî 10. yılda başka bir Abs heyetinin Medine'ye geldiğini kaydeder.

Kabile mensupları, aralarında Hâlid b. Sinan gibi tevhid akidesine inanan ve Hz. Peygamber'in bi'set*ini haber veren bir şahsiyetin bulunmasından dolayı iftihar ederlerdi. Peygamber'in de heyettekilere Hâlid b. Sinan'ı sorduğu ve onun hakkında, "Hâlid, kavminin kaybettiği bir nebî (haberci) dir" buyurduğu rivayet edilmektedir. Hz. Peygamber'in vefatından sonra Benî Abs'in bir kısmının irtidad edip yalancı peygamber Tuleyha el-Esedî'ye tâbi oldukları, ancak daha sonra tekrar İslâm dinini kabul ederek Suriye ve Irak bölgelerindeki fetihlere katıldıkları bilinmektedir. Fetihlerden sonra bir kısmı Medâin ve Küfe'ye, Amr b. Âs ile Mısır'ın fethine katılanlar ise Fustat ve Bilbis şehrine yerleştiler. Bazıları da Kuzey Afrika fetihlerine katılıp Mağrib'i yurt edindiler. Abdülmelik b. Mervân'ın Vellâde adlı zevcesi bu kabileye mensuptur. Bundan dolayı Benî Abs, Abdülmelik ile iki oğlu Velîd ve Süleyman'ın halifelikleri zamanında rahat bir hayat sürdürdüler.

Gatafan kabilesinin bu kolundan başka Esed, Hanîfe, Hevâzin b. Eslem, Amr b. Kays, Aylân ve Ak kabilelerinin kolları arasında da aynı adı taşıyan birçok kabile vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkâ v.dğr.), Kahire 1375/1955, I, 200; İbn Sa'd, *eş-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, I, 295-296; İbn Habîb, *Muhtelifü'l-kabâ'il ve mü'telifühâ* (nşr. F. Wüstenfeld), Göttingen 1850, s. 21; a.mlf., *el-Muhabber* (nşr. Ilse Lichtenstadter), Haydarâbâd 1361/1942, s. 234; İbn Şebbe, *Târîhu'l-Medineti'l-Münevvere* (nşr. Fehîm Muhammed Şeltût), Cidde 1399/1979, II, 420-433; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (nşr. Servet Ukkâşe), Kahire 1960, s. 62, 263; Belâzürî, *Ensâbü'l-esrâf*, I (nşr. Muhammed Hamîdullah), Kahire 1959, s. 530; Müberred, *Nesebü 'Adnân ve Kahtân* (nşr. Abdülazîz el-Meymenî), Kahire 1936, s. 11-12; Taberî, *Târîh* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1879-1901, I, 1740, 1872-1873, 1878-1879, 1886, 2487; Mes'ûdî, *Mürücü'z-zeheb* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Beyrut 1384-85/1964-65, II, 211-214; İbn Düreyd, *el-İstikâk* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1378/1958, s. 275, 277-280; İbn Hazm, *Cemhere* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1962, s. 250-252; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, Kahire 1285-87, V, 545; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, Kahire 1351-58/1932-39 — Beyrut 1386/1966, II, 211-212; V, 88; İbn Hacer, *el-İşâbe* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1390-92/1970-72, II, 369-374; VIII, 116-117; L. Caetani, *İslâm Târîhi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1924-27, IV, 87-91; Kehhâle, *Mu'cemü kabâ'ilü'l-'Arab*, Beyrut 1968, II, 738-740; M. Âsim Köksal, *İslâm Târîhi*, İstanbul 1972, IV, 254-260; Reckendorf, "Abs", *IA*, I, 114-116; J. W. Fück, "Ghaţafân", *EJ²* (Fr.), II, 1046-1048.

MUSTAFA FAYDA

ABUDABİ

(ابو ظبى)

(bk. EBÜZABİ).

ABULCASİS

Endülü'sün meşhur hekimlerinden Ebü'l-Kâsım ez-Zehrâvî'nin Batı'da kullanılan Latince adı (bk. ZEHRÂVİ)

ABUŞKA LUGATI

XVI. yüzyıl ortalarında Çağatay Türkçesi'nden Osmanlı Türkçesi'ne Anadolu'da düzenlenen bir sözlük.

Çağatay Türkçesi ile yazılmış eserleri anlamak için Hindistan ve İran'da Çağatay Türkçesi'nden Farsça'ya, Anadolu'da ise Çağatay Türkçesi'nden Osmanlı Türkçesi'ne bazı sözlükler kaleme alınmıştır. Bunlardan biri olan ve yaklaşık 2250 madde başı kelime ihtiva eden *Abuşka Lugatı*'nın hangi tarihte ve kimin tarafından tertip edildiği kesin olarak bilinmemektedir. Asıl adı